

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Чаплинської Ірини Володимирівни

групи БС.мз-11с

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело. _____ Чаплинська Ірина Володимирівна
(підпис)

Керівник к.е.н., доцент _____
(підпис)

Журавка О.С.

Суми 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

Л.Л. Гриценко

«_» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи магістра

Студентка групи БС.мз-11с інституту (центру) ННІ БІЕМ СумДУ (ЦЗДВН)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Чаплинської Ірини Володимирівни

Тема роботи: «Сучасний стан та перспективи розвитку ринку платіжних карток в
Україні»

Затверджено наказом по СумДУ № N 1055- VI від «10» листопада 2022 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «07» грудня 2022 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, інструкції та положення, матеріали статистичної звітності НБУ, офіційні сайти комерційних банків України, монографічні праці та наукові публікації, електронні ресурси.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

охарактеризувати теоретичні засади та законодавче регулювання впровадження платіжних карток в Україні; провести аналіз тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні; оцінити сучасний стан безготівкових розрахунків; провести аналіз діяльності провідних комерційних банків на ринку платіжних карток; зазначити проблеми та запропонувати шляхи удосконалення ринку платіжних карток України.

Дата видачі завдання: «23» вересня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____

О. С. Журавка

Завдання прийнято до виконання «23» вересня 2022 р. _____

І. В. Чаплинська

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра
на тему «СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ»
Чаплинської Ірини Володимирівни

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку ринку банківських послуг особливого значення набувають карткові платіжні технології, оскільки останнім часом все більше українців використовують безготівкову форму розрахунку, що пов'язано із ефективністю, надійністю та зручністю такого виду розрахунків. Розрахункові операції з використанням платіжних карток значно розширили асортимент банківських фінансових послуг та збільшили величину банківського прибутку, а також надали інформацію щодо споживчих переваг своїх клієнтів. Зокрема, центральний банк країни зацікавлений у зростанні обсягу безготівкових розрахунків з метою покращення моніторингу та регулювання потоків грошової маси всередині країни. Враховуючи всі переваги платіжних карток актуальним є дослідження тенденцій розвитку ринку платіжних карток, виявлення проблем та перспектив його розвитку.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування ринку платіжних карток в Україні.

Об'єкт дослідження – ринок платіжних карток України.

Предмет дослідження економічні відносини, що виникають на ринку платіжних карток України.

Для забезпечення досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі використовувались наступні методи: групування й порівняння показників при здійсненні горизонтального й вертикального аналізу, обчисленні величини відхилень за роками та побудові порівняльних аналітичних таблиць; аналізу та синтезу – для розкриття основ функціонування ринку платіжних карток; економічного аналізу, абстракції та порівняння – для здійснення прогнозних значень показників ринку платіжних карток; економіко-математичні методи – при дослідженні впливу економічних показників на розвиток ринку платіжних карток в Україні.

Ключові слова: платіжні картки, безготівкові розрахунки, ринок платіжних карток, центральний банк, банківські послуги.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 49 сторінках, з яких список використаних джерел із 57 найменувань. Робота містить 8 таблиць, 15 рисунків, а також 4 додатки.

Рік захисту роботи – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти функціонування ринку платіжних карток в Україні.....	12
1.1 Сутність та поняття платіжних карток, їх класифікація.....	12
1.2 Принципи організації ринку платіжних карток в Україні.....	16
РОЗДІЛ 2 Аналіз розвитку ринку платіжних карток в Україні	21
2.1 Аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні за 2018-2022 р.р.....	21
2.2 Аналіз діяльності провідних комерційних банків на ринку платіжних карток	30
2.3 Проблеми та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні.....	33
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Карткові платіжні технології на даному етапі розвитку банківських послуг набувають особливого значення, оскільки останнім часом все більше українців використовують безготівкову форму розрахунку, що пов'язано із ефективністю, надійністю та зручністю такого виду розрахунків. Операції з розрахунків платіжними картками розширили спектр послуг, що може надавати банк клієнтам та як результат збільшили величину прибутку, а також надали інформацію щодо споживчих переваг своїх клієнтів. Зокрема, центральний банк країни зацікавлений у зростанні обсягу безготівкових розрахунків з метою покращення моніторингу та регулювання потоків грошової маси всередині країни. Враховуючи всі переваги платіжних карток актуальним є дослідження та виявлення нагальних проблем та майбутніх перспектив розвитку ринку платіжних карток.

Метою дипломної роботи є визначення теоретичних та практичних чинників функціонування ринку платіжних карток в Україні.

Завдання, що були поставлені в кваліфікаційній роботі:

- розглянути теоретичні аспекти впровадження ринку платіжних карток в Україні;
- здійснити аналіз шляхів розвитку ринку платіжних карток в Україні;
- визначити майбутній розвиток ринку платіжних карток в Україні.

Об'єктом кваліфікаційної роботи магістра є ринок платіжних карток України.

Предметом кваліфікаційної роботи магістра функціонування ринку платіжних карток України як економічного явища

Для досягнення вище зазначеної мети в кваліфікаційній роботі магістра використовувались такі методи як: групування й порівняння чинників, розрахунку коефіцієнта відхилень по рокам й структуризації порівняльних аналітичних таблиць; аналізу та синтезу – представлення функціонування

ринку платіжних карток; економічного аналізу, порівняння задля прогнозування значень ринку платіжних карток; економіко-математичні методи – при дослідженні впливу економічних показників на розвиток ринку платіжних карток в Україні.

У кваліфікаційній роботі магістра використовувались така інформаційна база як закони України, статистичні дані НБУ, навчальна література, наукові праці вітчизняних науковців, нормативні документи НБУ.

Результат кваліфікаційної роботи магістра викладений у дослідженні теперішнього розвитку ринку платіжних карток в Україні, визначенні майбутнього його розвитку під впливом факторів, що впливають на нього.

РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти функціонування ринку платіжних карток в Україні

1.1 Сутність та поняття платіжних карток, їх класифікація

Сучасна популярність таких методів оплати як платіжна картка настала після впливу декількох чинників, головними з яких є їхня зручність і компактність, оскільки набагато краще мати при собі картку, ніж носити великі суми готівки.

З 1994 по 1995 бере початок розвиток національного ринку платіжних карток, в той час як невелика кількість банківських установ започаткували вивчення карткових технологій, розробляли карткові проекти та випускати картки міжнародних платіжних систем MasterCard та Visa .

Розберемо визначення поняття та приналежності платіжних карток. Так, згідно з Законом України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» виокремлюють поняття «електронний платіжний засіб», яке пояснюється як «платіжний інструмент, який дає власнику можливість за допомогою платіжного інструменту мати інформацію про власні грошові кошти та здійснювати їх перевод».

Можна додати, що термін «платіжна картка» зазначений в Положенні про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх застосуванням, відповідно до якого «платіжна картка – це такий платіжний інструмент у вигляді пластикової картки або картки іншого вигляду, що випускається в установленому законодавством порядку, для проведення операцій з рахунку держателя картки або в банку та інших функцій, передбачених договором».

Аналізуючи визначення поняття «платіжна картка» в науковій літературі можна виділити такі визначення (див. додаток А, таблиця А.1):

– як пластикова картка, з магнітною стрічкою або чіповим модулем, що випускається банківською установою для одержання готівки оплати

товарів та послуг у межах дії даної картки. Кравець В. М. [27], Савченко А. С. [27] та Пиріг О. С. [41] погоджуються з даними твердженнями;

– як персоніфікований платіжний інструмент власники карток мають можливість здійснювати безготівкові розрахунки й одержувати готівку за товари, роботи або послуги. Прихильниками цього підходу є Мороз А. М. [30] та Колодізєв О. М. [19];

– як документ, у вигляді пластикової картки, що містить інформацію про залишок коштів на рахунок й дає можливість власнику картки проводити готівкову або безготівкову оплату за покупки товарів і послуг. Основоположниками цього методу є Бланк І. А. [6], Борисов А. Б. [7] і Мочерний С. В. [32];

– як засіб ідентифікації у вигляді пластикової картки з інформацією про власника картки, за допомогою якої можна робити переводи з рахунку власника картки на рахунок іншої особи, знімати готівку або оплачувати товари. Цей підхід є найпоширенішим, особливо на думку Герасимовича А. М. [1], Шевчука О. А. [56], Петрука О. М. [40], Завгороднього А. Г. [17], Золотогоорового В. Г. [19] та Коробової Г. Г. [28].

Тож, виходячи з наведених методів можна розібрати основні значення визначення «платіжна картка»:

- видана банком;
- загалом у вигляді пластикової картки з магнітною стрічкою або чіпом;
- має інформацію про власника;
- дає змогу знімати кошти чи робити транзакції з картки на картку;
- можлива безготівкова оплата товарів та послуг.

Ми вважаємо, що платіжна картка – це унікальний засіб, який випускається банківською установою в вигляді пластикової картки, яка має дані, які стосуються власника картки, що дозволяє йому здійснювати безготівкові розрахунки за товари чи послуги, знімати готівку чи пересилати кошти.

Інформація про типи платіжних карток, що пропонують банки країни, є важливою, оскільки знання споживачів у цій сфері дозволяють їм вибрати саме той продукт, який відповідає їхньому рівню доходу, типу життя та потребам. Однак, на даний час немає єдиної системи упорядкування платіжних карток, це пов'язано з тим, що з часом впроваджуються нові типи платіжних карток, що різняться своїми робочими призначеннями, можливостями тощо. Як висновок задля окреслення методичного підходу до групування платіжних карток розберемо праці видатних учених (див. Додаток А, таблиця А.2).

Проаналізувавши підходи різних авторів можна дійти висновків, що найпопулярнішою класифікацією є розрізнення платіжних карток за типом використання (індивідуальні, корпоративні), за функціями (кредитні, дебетові), за використанням (ідентифікаційні, фінансові) та ін..

В залежності від методу відображення ідентифікаційної інформації про держателя вони бувають ембосовані (дані внесені рельєфним шрифтом) та неембосовані (дані наносяться методом випалювання). Також на банківській картці фіксується наступна інформація: на передній стороні – ім'я держателя, номер картки та строк її дії, позначення та голограма банку-емітента, яке є одним із способів захисту від підробки; на іншій стороні картки - фіксується підпис держателя, фотографія (в залежності від типу картки) та магнітна смуга.

За технологічними властивостями платіжні картки бувають двох видів: з магнітною смугою і вбудованою мікросхемою (чіпом). У картки з мікросхемою внесений чіп, що складається із засобів для фіксації та збереження інформації та процесор за допомогою якого відбувається обробка інформації. За допомогою даної картки можна отримувати готівку через банкомат, здійснювати оплату товарів, послуг та ін.. Використання чіп-картки може відбуватися без зв'язку з центром банківської системи, коли операція на стадії проведення тому, що в пам'яті картки є інформація про кількість коштів, що є на банківському рахунку [3].

Розрізняють кредитні та дебетові банківські картки. Використовуючи кредитну картку держатель має змогу оформити кредит при купівлі товар чи послугу, якщо вони вартують не більше ніж залишок на карті. Такий кредит треба погасити протягом зазначеного часу. Це можна зробити з допомогою страхового депозиту, що вноситься на карт-рахунок, коли держатель його відкриває, чи за рахунок грошових коштів, внесені держателем заздалегідь. За допомогою дебетової картки держатель може придбати товари та послуги, отримувати готівку в банкоматах.

Види кредитних та дебетових карток: вони є індивідуальними та корпоративними. Великим фірмам видаються корпоративні картки, які підв'язуються до рахунку організації та записуються тільки на працівника. На такій картці є змога встановити ліміт, тоді держатель картки може витратити тільки частиною суми з даного рахунку.

Згідно з класифікацією банківські картки розрізняють згідно з платіжними системами відносно яких вони обслуговуються. Єдина відмінність між типами даних карток є обсяг наявного страхового депозиту, та престижності роботи з картою.

Електронні картки також набирають широкого розповсюдження. Вони є у більшості платіжних системах, зокрема в VISA та Master Card. З використанням даної картки можна розраховуватися за товари, роботи чи послуги в магазинах, що мають спеціальні електронні термінали, а також зняти кошти в банкоматах.

Тож, платіжна картка – це унікальний ідентифікований засіб, випущений банком у вигляді пластикової картки, що має дані про власника картки, та надає йому розраховуватися без використання готівки за товари чи послуги, знімати кошти або проводити перекази.

Важливим чинником у розвитку банківської діяльності є впровадження високоінформаційних та технологічних карткових інновацій, що стане основою ринку банківських послуг й підтримуватиме фінансову стійкість та стабільність банківської системи загалом.

1.2 Принципи організації ринку платіжних карток в Україні

Ринок платіжних карток почав розвиватися в Україні на початку 2000-х років. Спочатку виникли смарт-карти мобільних операторів за допомогою яких можна було поповнити послуги оператора зв'язку, та сильного обороту вони не здобули та готівка так і залишалась основним інструментом оплати. Згодом почали з'являтися термінали, які могли приймати будь які платежі та за допомогою яких жителі України могли миттєво переказати кошти на рахунки постачальників товарів та послуг. Держава відразу почала запроваджувати заходи врегулювання такого виду діяльності оскільки такі термінали швидко набували популярності на території України.

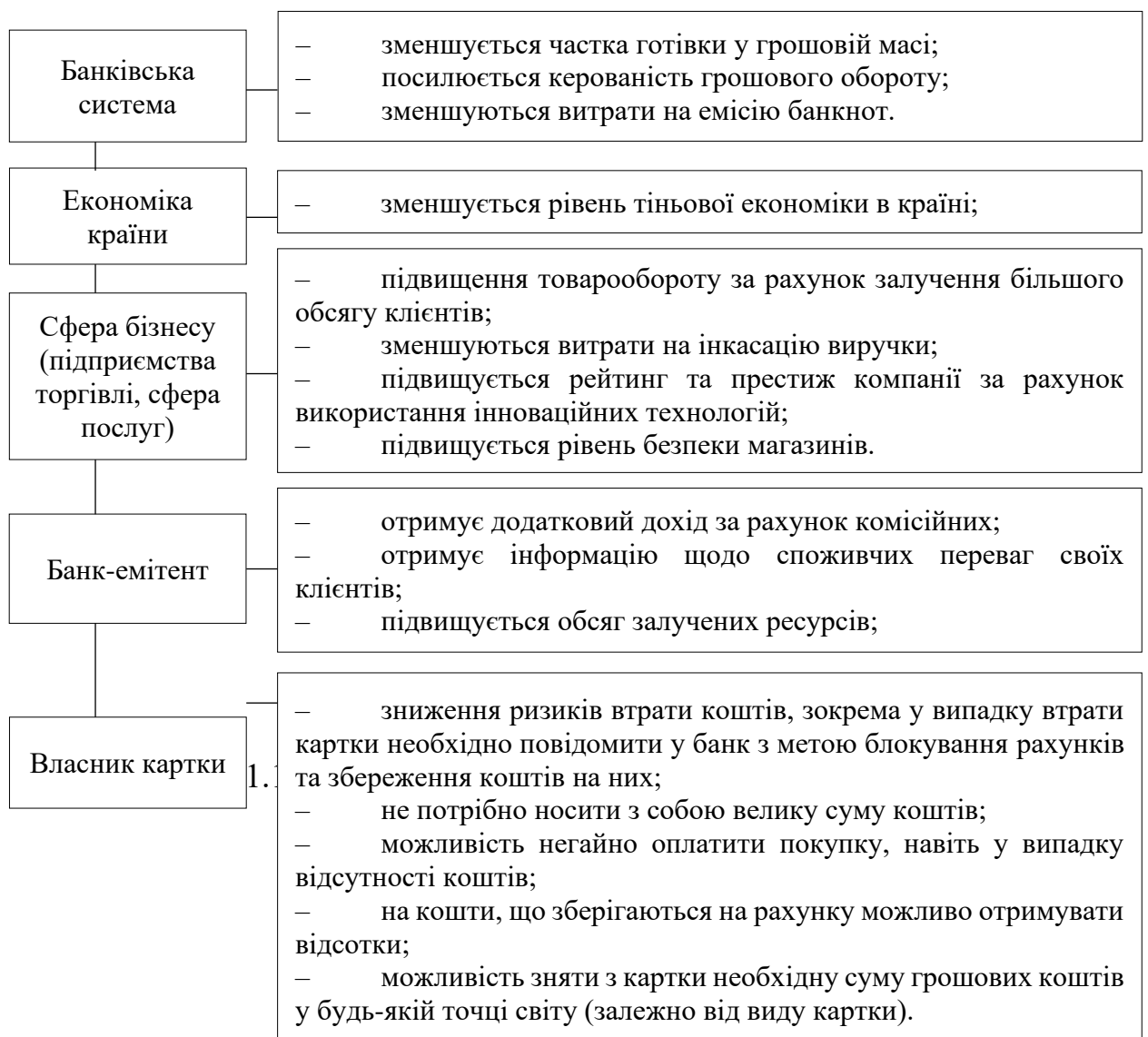
Однак взаємодія людей з кредитними організаціями все ще залишалась платформою для махінацій та уникнення покарання посередників за недобросовісне виконання зобов'язань перед клієнтами, які оплачували товари чи послуги постачальникам.

Згодом почало набувати широкого розповсюдження поняття «електронний гаманець», який не ніс за собою жодних правових підстав та не міг бути кваліфікованим ні як готівковими, ні як безготівковими платежами. На що був прийнятий 27 червня 2011 року Закон України «Про національну платіжну систему», який мав виправити пробіли, які виникли та узаконити порядок надання платіжних послуг, проведення грошових переказів, використання електронних платіжних коштів.

З огляду на те, що розповсюдження платіжних карток стрімко зростає можемо розглянути переваги, що надаються держателям карток, банку-емітенту, стану економіки й банківській системі загалом (рис. 1.1).

Розрізняють також і недоліки у застосуванні платіжних карток, але їх набагато менше, ніж переваг. Загалом використання карткових інновацій банками вимагає щоразового оновлення програмного забезпечення, підготовку кадрів тощо.. Витрати на купівлю обладнання для запровадження

безготівкових розрахунків, витрати на обслуговування терміналів та удосконалення кадрів є основними негативними наслідками для бізнесменів. Для власників карток негативним проявом є витрати, що виникають в процесі експлуатації даної картки. Цим може вважатися погашення відсотків за кредит, комісійні витрати після транзакції). Наразі залишаються торгові мережі, які не оснащені даним обладнанням, тому оплатити товари необхідно готівковими коштами. Також за недолік можна вважати те, що безготівкові розрахунки популярні лише у великих населених пунктах, в той час як в селах відсутня змога користування картою.

Основні принципи регулювання емісії та здійснення операцій за допомогою платіжних карток діє у відповідності до ЗУ «Про Національний банк України» [46], Закону України «Про банки і банківську діяльність» [44], Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [47], Положення «Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури» [48], Положення «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів» [48] та ін..

У Законі України «Про НБУ» висвітлено функції НБУ, частина яких відповідають регулюванню функціоналу систем розрахунків, до них відносяться:

- Центральний банк, який вказує напрями розвитку електронних банківських технологій,
- Відповідає за безперебійну роботу платіжних систем,
- контролює нові платіжні засоби;
- встановлює порядок роботи між учасниками платіжної системи;
- займається видачею ліцензій небанківським організаціям, які мають за мету приєднатися до платіжної системи;
- зберігає реєстр платіжних систем;
- регулює правила та стандарти безготівкових розрахунків [46].

Згідно з Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [47] відбувається функціонування систем розрахунків, здійснення переказу коштів по одній країні, здійснюється нагляд за платіжними системами та типами рахунків, що надають банківські установи. Відповідно до вказаного вище закону лише банки мають змогу надавати емісію електронних платіжних засобів, що до цього склали договір з платіжною організацією.

Кабінет Міністрів України впроваджує юридичним особам правила сплати за продані товари покупцям за допомогою електронних платіжних засобів. Державна податкова служба України в свою чергу бере на себе

контроль за виконанням цих вимог. Функцію захисту прав держателів електронних платіжних засобів покладено на орган виконавчої влади, що відповідає за захист прав споживачів.

РОЗДІЛ 2 Аналіз розвитку ринку платіжних карток в Україні

2.1 Аналіз основних тенденцій розвитку ринку платіжних карток в Україні за 2018-2022 р.р.

На теперішньому етапі функціонування платіжних відносин банківська система модернізується та безупинно удосконалює функціонування. У той час коли відбувається очищення банківської сфери для закриття непрофітних банківських установ, відбувається зростання кількості клієнтів банків та рахунків, які вони в свою чергу відкривають. Це пов'язано з перевагами, що надаються суб'єктам господарювання, що проявили бажання відкрити рахунок та проводити саме такі розрахунки задля доступності операцій, що відбуваються, захисту особистих коштів, нарахування заробітних плат тощо .. В даний час майже кожен громадянин є з відкритою платіжною картокою, згідно з інформацією в рис. 2.1.

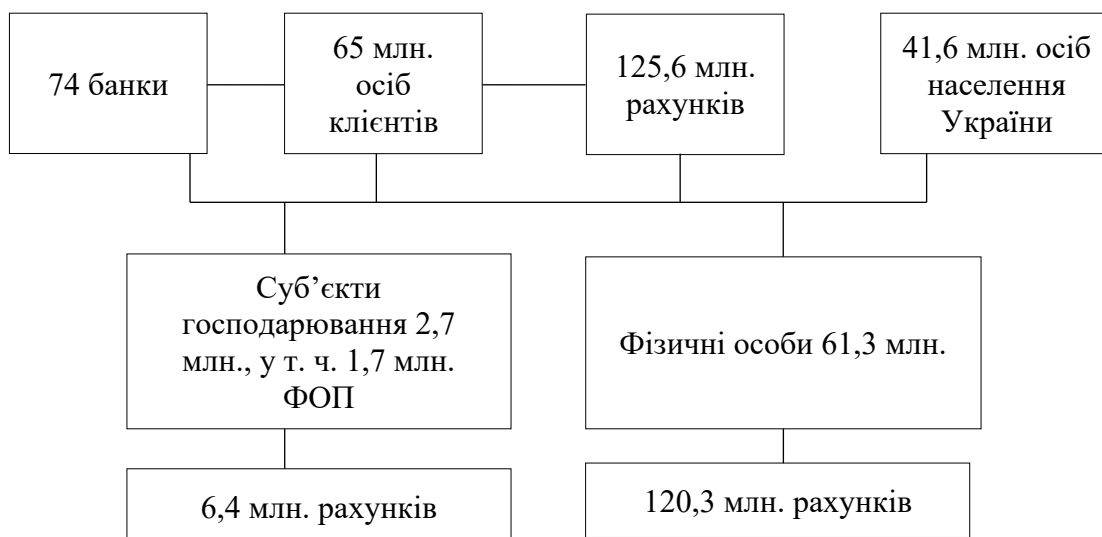

Рисунок 2.1 – Кількість клієнтів та відкритих рахунків в банках України у 2022 році [37]

Відповідно до інформації, представленої на рис. 2.1 можна зробити висновок, що на ринку банківських послуг діяло 74 банки, що обслуговували 65 млн. клієнтів. Останні здійснили відкриття 125,6 млн. рахунків, з них 6,4 млн. рахунків належать суб'єктам господарювання й 120,3 млн. рахунків – фізичним особам. Ці дані представляють, що ринок банківських послуг зазнає неупинного розвитку. Тож, пропонуємо до перегляду динаміку кількості платіжних карток в Україні за 2018-2022 роки .

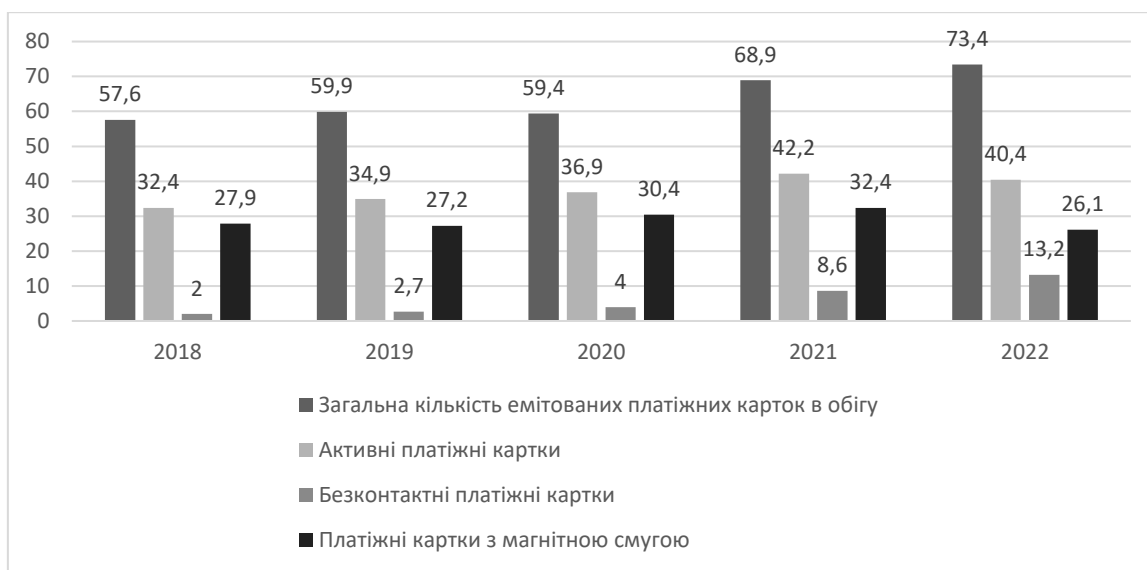

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості платіжних карток в Україні за період 2018-2022 роки, млн. шт. [37]

Проаналізувавши рис. 2.2, можна сказати, що основна кількість випущених платіжних карток зросла на 27,6 % та на кінець 2022 року вже була на рівні 73,4 млн. шт.. Кількість активних платіжних карток у 2022 році становила 40,4 млн. шт., що є на 4,2 % нижче ніж за минулий період та на 24,7 % вище, ніж в 2018 році. Стрімкий зріст можна спостерігати за виданими картками безконтактної оплати, що в періоді з 2018-2022 роки зіставив 560 %, таке явище пояснюється зростанням популярності цього типу платіжних карток й призводить до підвищення безготівкових операцій. Також можна спостерігати стрімке зменшення кількості платіжних карток із магнітною смугою до показника 26,1 млн. шт. у 2022 році, даний показник на 19,4 %

менший від того ж показника 2021 року й на 6,5 % менший , ніж це було 2018 року. Найрозповсюджуваними банками, що випускають платіжні картки є АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК» та АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК». На рис. 2.3 представлена кругова діаграма, що відображає структуру платіжних карток у розрізі карткових платіжних систем в Україні у 2022 році.

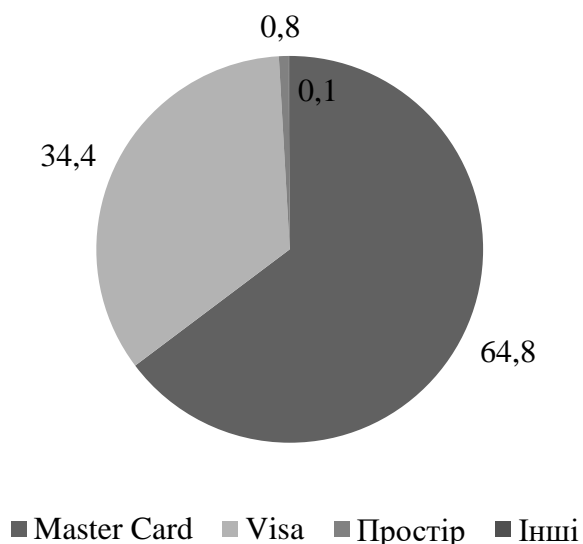

Рисунок 2.3 – Структура платіжних карток в Україні у 2022 році, %

Згідно з діаграмою можна спостерігати переважання платіжних карток MasterCard, що складає 64,8 %. За ними по величині питомої ваги йдуть платіжні картки Visa – 34,4 %. Та 0,8 % прийшлося на долю платіжних карток у системі Простір.

Далі пропонуємо увазі стовпчикову діаграму, що висвітлює розподіл безготівкових операцій за використанням карток.

Рисунок 2.4 – Розподіл безготівкових операцій за користуванням платіжних карток в Україні [37]

Кількість безготівкових операцій під час яких клієнти користуються платіжними картками показує тенденцію до зростання з 571 млрд. грн. у 2018 році до 1798 млрд. грн. у 2021 році, й за 9 місяць 2022 року вона збільшилась до 1550,1 млрд. грн.. Мається на увазі, що зростання безготівкових розрахунків, що є наслідком обмежень, спричинених пандемією, виникла у 2020 році.

Згідно з даними, висвітленими на рисунку 2.5, на кінець 2021 року кількість суми операцій із користуванням карток набула такого вигляду: перекази з картки на картку стали на рівні 42,4 % від основної суми, на перерахунки з використанням платіжних терміналів залишається 26,9 %, операції в мережі Інтернет складають 26,9 % й останніми по величині стали операції у пристроях самообслуговування, що знаходяться на рівні 1,3 %.

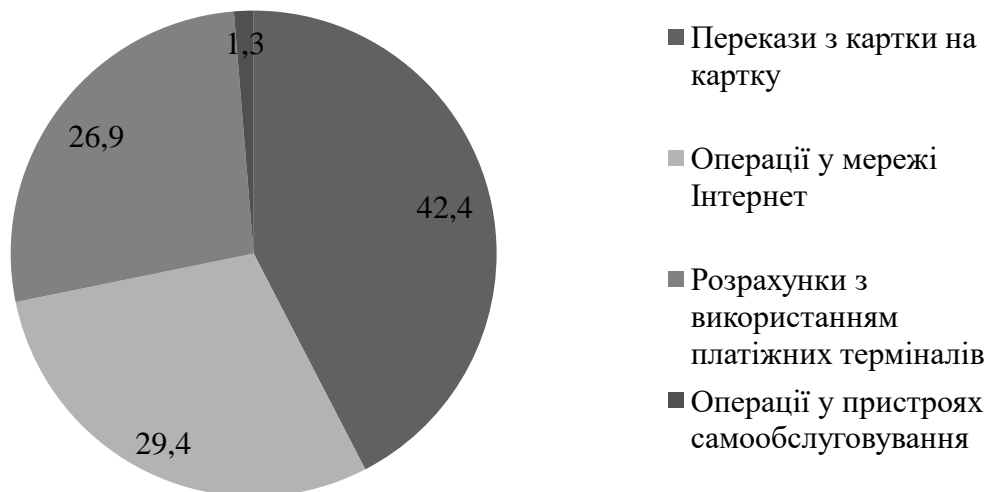

Рисунок 2.5 - Структура суми операцій з використанням платіжних карток за 2021 рік, %

Відповідно до інформації представленої на рис. 2.6, склад кількості операцій за користуванням платіжних карток станом на кінець 2021 року набула виду: основну кількість склали розрахунки з використанням платіжних терміналів – 50,2 % від основної кількості, наступними за розміром питомої ваги стали операції у мережі Інтернет - 36,3 %, перекази з картки на картку - 12,3 % та операції у терміналах самообслуговування на рівні 1,2 %.

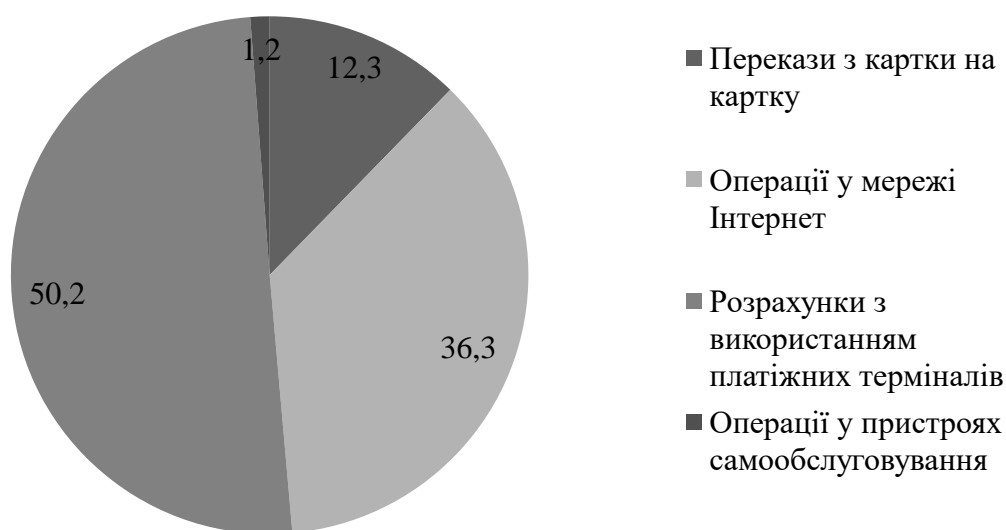

Рисунок 2.6 - Структура кількості операцій за користуванням платіжних карток за 2021 рік, %

На рис.2.7. висвітлюються темпи розвитку ринку платіжних карток в залежності від його платіжної інфраструктури.

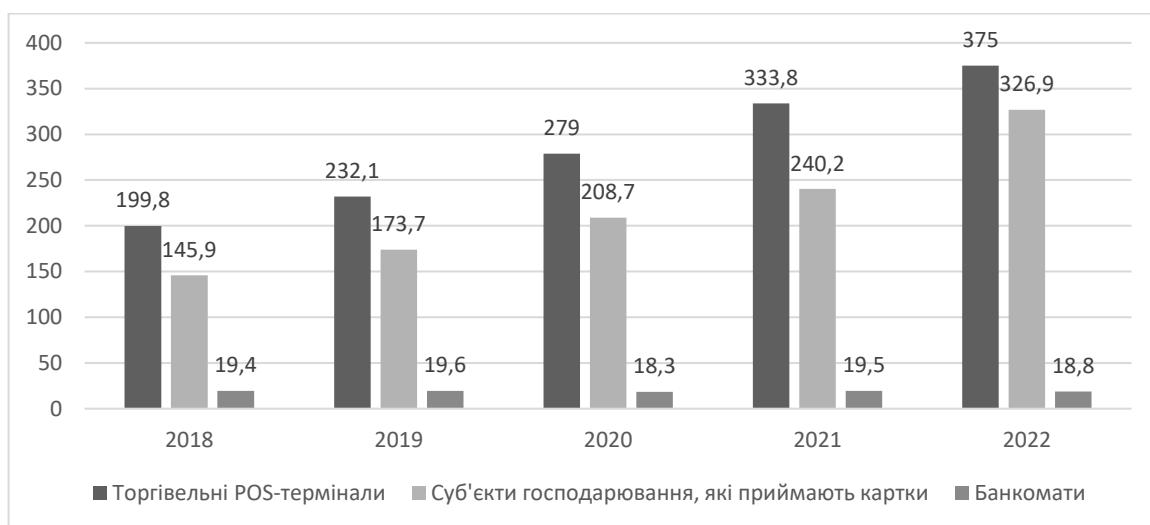

Рисунок 2.7 – Платіжна інфраструктура ринку платіжних карток в Україні за період 2018-2022 роки, млн. шт. [37]

Згідно з інформацією, представленою на рис. 2.7, платіжна ніша ринку карток невпинно розширюється. Треба зазначити, що основну частину становлять торговельні POS-термінали, кількість яких невпинно росте за даними в таблиці складає з 199,8 млн. шт. у 2018 році до 375 млн. шт. у 2022 році. В той час як більше 85% від всієї кількості POS-терміналів дають можливість клієнтам здійснювати безконтактну оплату. Кількість мереж, що приймають картки склала у 2022 році 326,9 млн. шт., це на 124,1 % більше ніж було в 2018 року й на 36,1 % більше ніж 2021 року. Треба сказати, що набуває широкого розповсюдження форма безконтактної платіжної інфраструктури, внаслідок чого набули популярності такі сервіси як Apple Pay та Google Pay, які започаткували роботу в Україні.

Позитивна тенденція до зростання кількості платіжних терміналів свідчить про невпинний розвиток ринку платіжних карток. Тобто на 1 млн. клієнтів з 5,2 тис. шт. у 2018 році до 9,4 тис. шт. у 2022 році. (рис. 2.8).

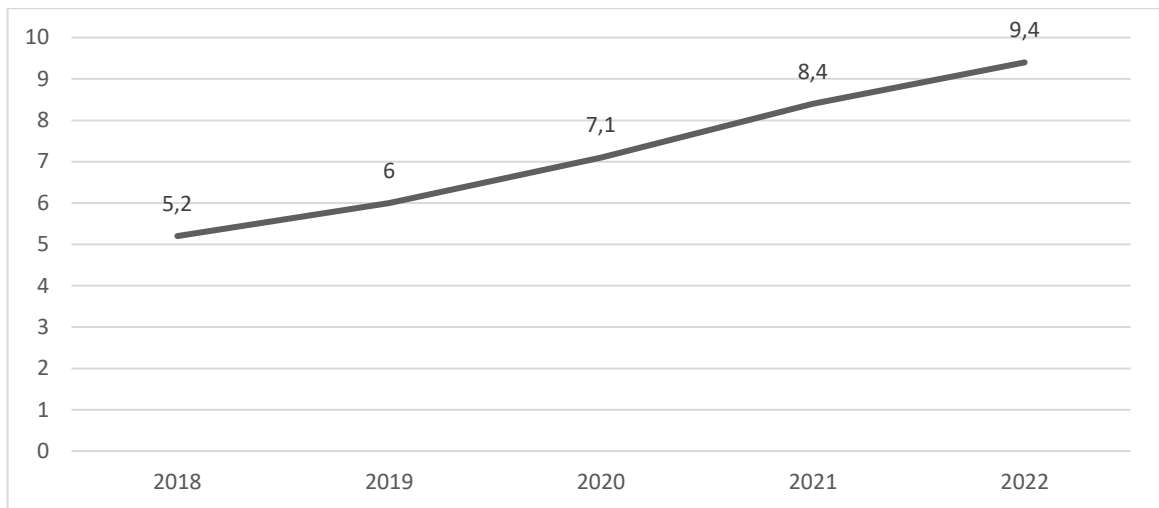

Рисунок 2.8 – Кількість платіжних терміналів на 1 млн. населення в Україні за період 2018-2022 роки, тис. шт. [37]

Далі розглянемо прогнозування базового показника ринку платіжних карток, тобто кількість платіжних карток, що перебувають в активній фазі використання. Це робиться для оцінювання потенціалу та перспектив такого ринку.

Прогнозування відбувається на основі аналітичного вирівнювання, що в свою чергу лежить в підміні фіксованих значень показника, що можуть розраховуватися за допомогою математичного рівняння прямої або кривої.

Аналіз рядів динаміки показника обсягу активних платіжних карток відбувається на основі рівняння прямої лінії:

$$Y = a + b * t \quad (2.1)$$

де Y – теоретичні значення;

a і b - коефіцієнти регресії;

t - період часу [11 **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Як висновок, необхідно в позначенні невідомих значень « a » і « b ». Так як ми маємо 2 невідомих значення, то можемо запропонувати вирішенню систему рівнянь:

$$\begin{cases} n*a + b*\sum t = \sum y \\ a*\sum t + b*\sum t^2 = \sum t*y \end{cases} \quad (2.2)$$

де n – кількість років [11].

Після даних математичних перетворень маємо формули:

$$a = \frac{\sum Y}{n} \quad (2.3)$$

$$b = \frac{\sum Y*t}{\sum t^2} \quad (2.4)$$

Тож, за результатами маємо урівноваження динаміки обсягу діючих карток.(див. додаток Б)

Згідно з інформацією з додатку Б показані чинники для будування рівняння прямої:

$$a = \frac{186,8}{5} = 37,4$$

$$b = \frac{23,3}{10} = 2,3$$

Тож, рівняння набуває наступного вигляду:

$$Y = 37,4 + 2,3 t \quad (2.5)$$

Згідно з рівнянням можемо констатувати, що кількість активних карток в Україні має тенденцію до зростання на 2,3 млн. шт. кожного року.

Як результат можемо висвітлити на графіку результати фактичних та теоретичних значень кількості активних платіжних карток (рис. 2.9).

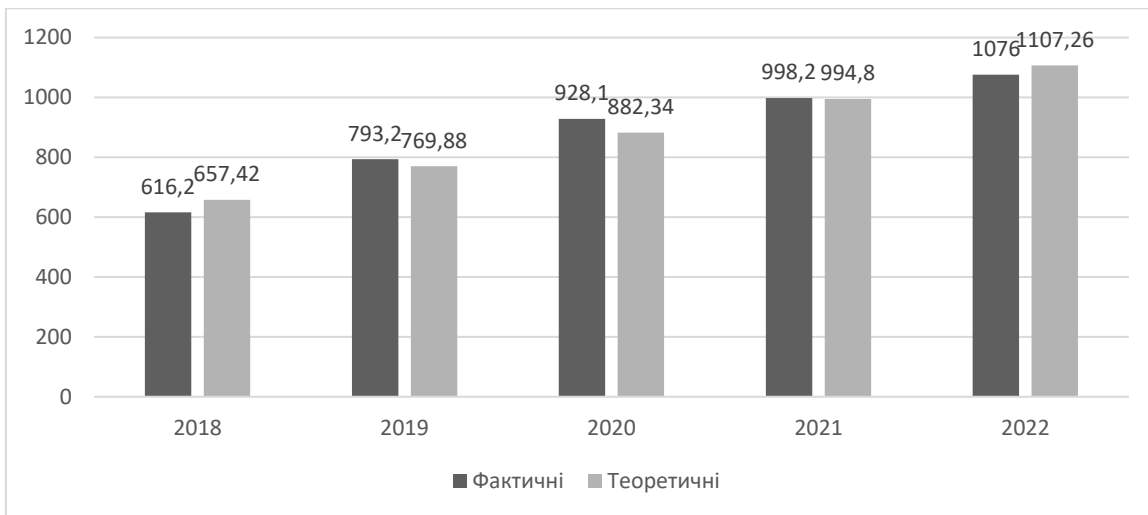

Рисунок 2.9 – Динаміка фактичних та теоретичних значень активних платіжних карток в Україні за 2018-2022 роки, млн. грн.

Далі, за допомогою методу підстановки в дані рівняння значення часового періоду, побачимо прогнозне значення кількості діючих платіжних карток на 2023-2025 роки (рис. 2.10).

Згідно з наведених розрахунків, можемо зробити висновок, що ринок платіжних карток невпинно нарощує перспективи покращення тому, що кількість активних платіжних карток буде невпинно рости, це призведе до збільшення підвищення використання розрахунків безготівковим способом.

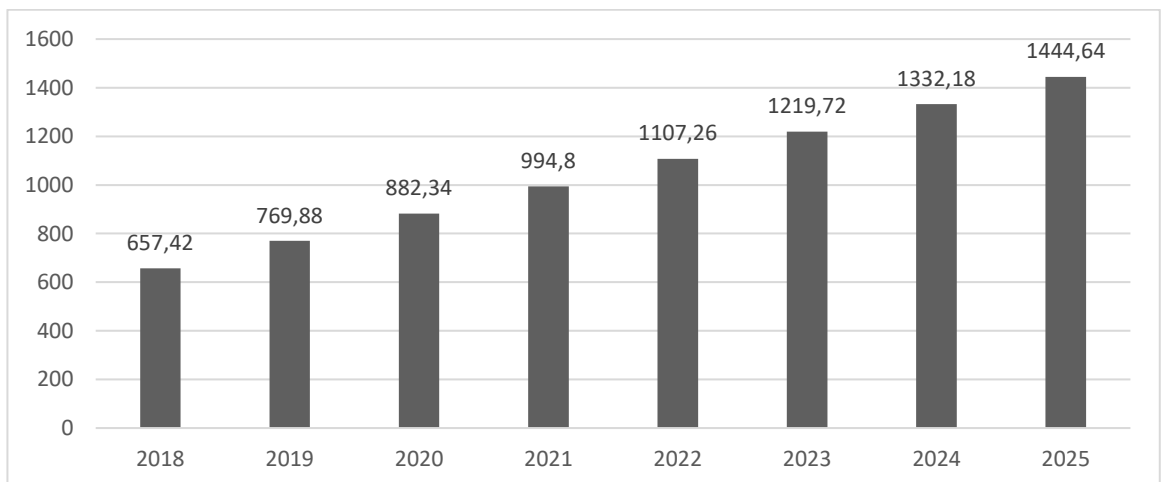

Рисунок 2.10 - Динаміка значень кількості діючих платіжних карток в Україні за 2018-2025 роки, млн. грн.

Як висновок можна сказати, що ринок платіжних карток невинно розвивається, тобто збільшується кількість та сума безготівкових операцій з допомогою платіжних карток. Також поряд з цим зростає загальний обсяг випущених платіжних карток. Широкого розповсюдження набуває безконтактний вид оплати, таким чином це зумовлює зростання кількості такого виду карток. Пандемія, що відбулась 2020 року призвела до змін в платіжних уподобаннях громадян, зокрема в Інтернеті останні стали дедалі частіше робити покупки та як наслідок розраховуватися картокою.

2.2 Аналіз діяльності провідних комерційних банків на ринку платіжних карток

Склад банків, що використовують в своїй діяльності платіжні карткові системи на протязі 2021 року зросла на 5 та станом на 1 січня 2021 року вже склала 151 банк, див. рис. 2.11

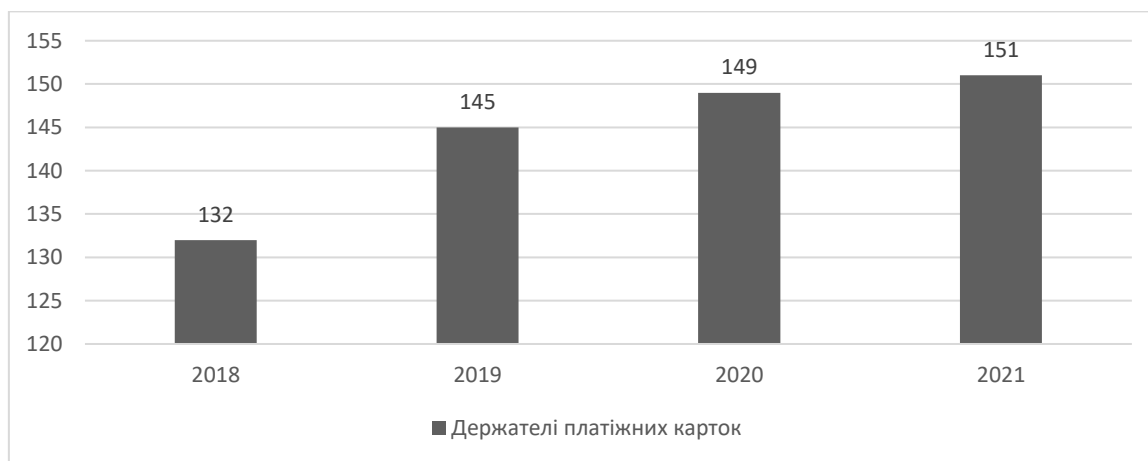

Рисунок 2.11 – Кількість банків - держателів платіжних карток

На сьогодні українські банки знаходяться на етапі ринку, який невинно просувається.

Основна кількість користувачів українських банків, що використовують в своїй діяльності платіжні картки, зросла на 548 тис., (із 39,4 млн. до 39,9

млн.), з них юридичних осіб – на 37 тис., (із 409 тис. до 446 тис.), фізичних осіб – на 510 тис., (з 38 986,2 до 39 496,2 тис.).

За підсумками року корпоративних клієнтів, що використовують картки була на рівні 1,1% від всієї кількості, а клієнтів – фізичних осіб відповідно – 98,9%. Станом на 1 січня 2021 року підсумкова кількість платіжних карток, строк використання яких не закінчився, склала понад 46 375 тис. шт. За підсумками аналізу звітності, на протязі 2021 року кількість активних платіжних карток зросла на 301 тис. шт., (із 29 104 тис. шт. до 29 405 тис. шт.) .(див. рис. 2.12.)

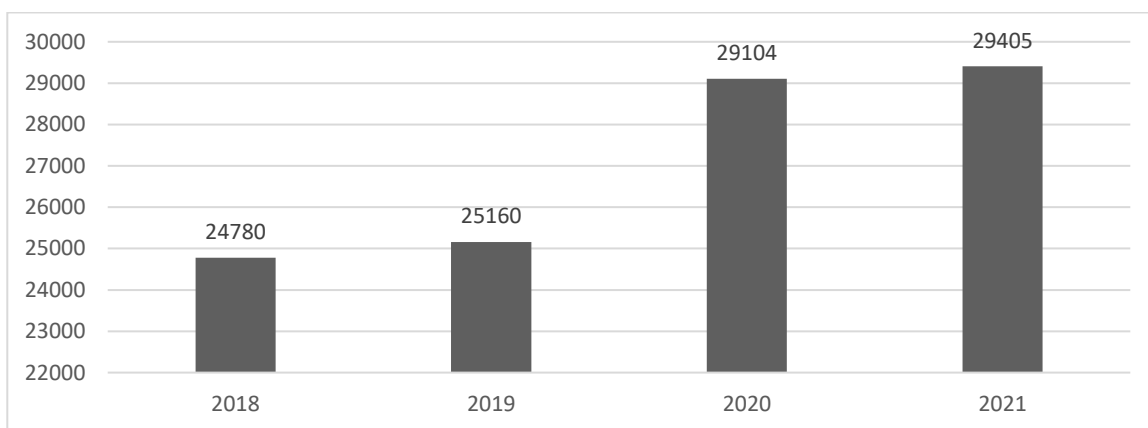

Рисунок 2.12 – Кількість емітованих платіжних карток

Наприкінці 2019 року основна кількість випущених банками платіжних карток, власники яких потенційно могли ними скористатися до закінчення терміну дії, стала вищою за чисельність населення держави. Різниця між загальною кількістю емітованих банками платіжних карток та кількістю активних карток склала майже 17 мільйонів. Серед загальної кількості активних платіжних карток (29,405 млн.) на бізнес-картки припадало близько 1,1%, на персональні – близько 98,9%. У порівнянні з 2018 роком кількість емітованих корпоративних платіжних карток у 2019 році зменшилася на 101 тис., а особистих – зросла на 401 тис.

За видами носіїв інформації картки з магнітною смугою становили 93,13% від загальної кількості платіжних карток, емітованих банками.

Картки з чіпом та чіпом з магнітною смугою становили 2,05% та 4,2% відповідно, а платіжні картки, що використовуються для розрахунків в Інтернеті, – 0,44%. За платіжними схемами дебетові картки становили 80,89%, кредитні – 19,1%. У 2019 році випуск карток з кредитною функцією збільшився майже на 431 тис. карток, а з дебетовою – зменшився на 130 тис. Платіжні картки з функціями електронних грошей становили близько 0,09%.

2.3 Проблеми та перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні

Пропонуємо розглянути побудовану економетричну модель із застосуванням кореляційно-регресійного аналізу задля висвітлення основних шляхів розвитку ринку платіжних карток України. Ця модель дозволить знайти залежності між показниками, що висвітлюють вітчизняний ринок платіжних карток та основні макроекономічні показники.

Для початку розглянемо початкові змінні та їх умовні позначення, що представлені у таблиці (табл. 3.1). Можемо стверджувати, що загалом в експерименті приймають участь тринадцять змінних (x_1 - x_{13}) та дві залежні змінні – Y_1 та Y_2 . Слід поточнити, про додавання п'яти показників до минулих, що описують рівень розвинутої ринку карток України:

- роздрібний товарооборот,
- середня заробітна плата,
- рівень зайнятості,
- індекс споживчих цін .

Ці показники безумовно є незамінними при побудові сучасного ринку платіжних карток.

Таблиця 2.1 – Кількість вхідних даних, які використовуються в дослідженні

Умовне позначення показника	Назва показника	Одиниці вимірювання показника
x1	Роздрібний товарооборот підприємства	млн. грн.
x2	Середня заробітна плата	грн.
x3	Рівень зайнятості	% до населення (15-70 р.)
x4	Індекс споживчих цін	%
x5	Кількість діючих банків	од.
x6	Торговельні POS-термінали	млн. шт.
x7	Суб'єкти господарювання, які приймають картки	млн. шт.
x8	Банкомати	млн. шт.
x9	Кількість платіжних терміналів на 1 млн населення	тис. шт.
x10	Загальна кількість емітованих платіжних карток	од.
x11	Активні платіжні картки	млн. шт.
x12	Безконтактні платіжні картки	млн. шт.
x13	Платіжні картки з магнітною смугою	млн. шт.
Y1	Сума операцій, проведених за допомогою платіжних карток	млрд. грн.
Y2	Кількість операцій, проведених за допомогою платіжних карток	млн. шт.

Далі пропонуємо розглянути кореляційну матрицю (табл. 3.2), що висвітлює щільність та шлях лінійного зв'язку, між показниками, що брались для дослідження. У цьому випадку для відсіювання вхідних змінних ми використаємо кореляційний аналіз.

На початок кореляційної матриці взято розрахунок коефіцієнтів парної кореляції (r), числа якого розташоване від -1 до +1, див. формулу 3.1

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (3.1)$$

Таблиця 2.2 – Кореляційна матриця між показниками

	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	x10	x11	x12	x13	Y1	Y2
x1	1,00	1,00	0,37	- 0,92	- 0,94	0,99	0,95	- 0,38	0,99	0,90	0,93	0,92	0,14	0,93	0,94
x2	1,00	1,00	0,41	- 0,92	- 0,94	0,99	0,94	- 0,37	0,99	0,90	0,94	0,91	0,18	0,94	0,95
x3	0,37	0,41	1,00	- 0,19	- 0,40	0,36	0,12	0,00	0,36	0,24	0,64	0,18	0,96	0,69	0,66
x4	- 0,92	- 0,92	- 0,19	1,00	0,73	- 0,96	- 0,98	0,37	- 0,96	- 0,95	- 0,82	- 0,99	0,06	- 0,80	- 0,82
x5	- 0,94	- 0,94	- 0,40	0,73	1,00	- 0,88	- 0,81	0,40	- 0,88	- 0,73	- 0,87	- 0,73	- 0,23	- 0,89	- 0,88
x6	0,99	0,99	0,36	- 0,96	- 0,88	1,00	0,97	- 0,34	1,00	0,95	0,93	0,96	0,12	0,42	0,93
x7	0,95	0,94	0,12	0,98	- 0,81	0,97	1,00	- 0,39	0,97	0,94	0,82	0,98	- 0,13	0,79	0,81
x8	- 0,38	- 0,37	0,00	0,37	0,40	- 0,34	- 0,39	1,00	- 0,34	- 0,07	- 0,15	- 0,23	- 0,02	- 0,28	- 0,94
x9	0,99	0,99	0,36	- 0,96	- 0,88	1,00	0,97	- 0,34	1,00	0,95	0,93	0,96	0,11	0,92	0,93
x10	0,90	0,90	0,24	- 0,95	- 0,73	0,95	0,94	- 0,07	0,95	1,00	0,87	0,99	- 0,04	0,81	0,84
x11	0,93	0,94	0,64	- 0,82	- 0,87	0,93	0,82	- 0,15	0,93	0,87	1,00	0,84	0,41	0,99	0,99
x12	0,92	0,91	0,18	- 0,99	- 0,73	0,96	0,98	- 0,23	0,96	0,99	0,84	1,00	- 0,09	0,80	0,82
x13	0,14	0,18	0,96	0,06	- 0,23	0,12	- 0,13	- 0,02	0,11	- 0,04	0,41	- 0,09	1,00	0,49	0,45
Y1	0,93	0,94	0,69	- 0,80	- 0,89	0,42	0,79	- 0,28	0,92	0,81	0,99	0,80	0,49	1,00	1,00
Y2	0,94	0,95	0,66	- 0,82	- 0,88	0,93	0,81	- 0,94	0,23	0,84	0,99	0,82	0,45	1,00	1,00

Підсумки, що можна побачити після проведення кореляційного аналізу показують, що тісний лінійний зв'язок між змінними, що брались для дослідження та залежними показниками існує. Результати після проведення дослідження стосовно лінійності та виявлення зв'язку представлені в діаграмі розсіювання, що можна спостерігати на рисунку 3.1.

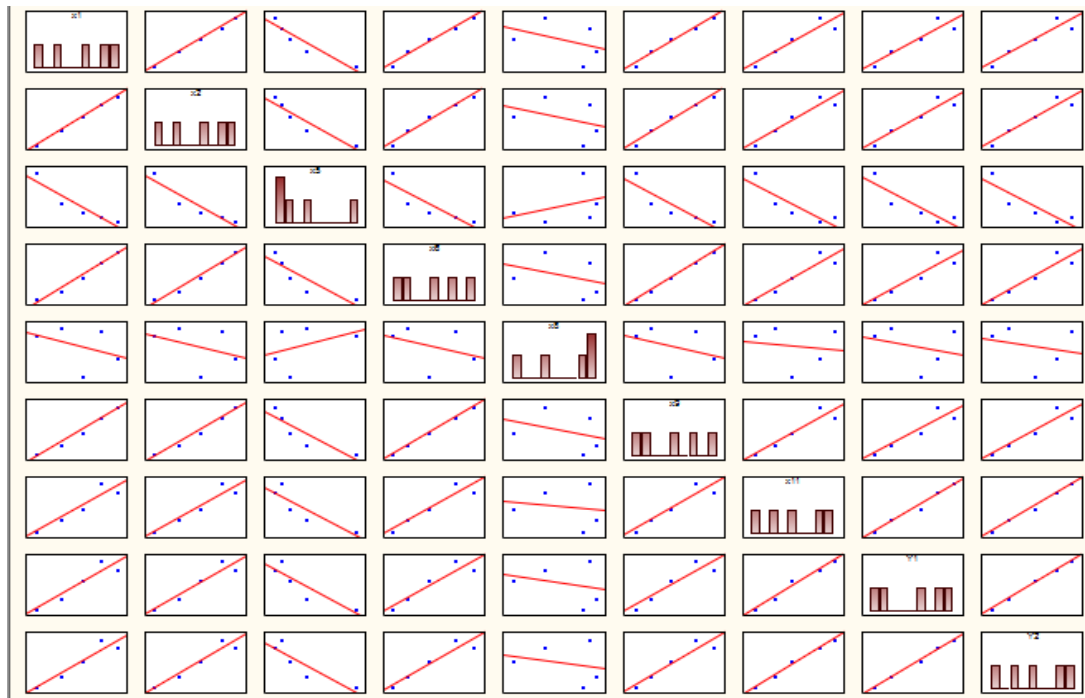

Рисунок 2.14 – Діаграма розсіювання

Далі розглянемо чотири лінійні регресійні моделі, за допомогою яких можна побачити зміну середнього рівня ознаки результату в залежності від факторної. Щоб отримати дані результати побудуємо окремі моделі операцій, пов'язаних з використанням платіжних карток. В якості залежних змінних використаємо саме ті показники, які були відібрані за допомогою кореляційного аналізу. Тому, що вони показують два напрямки: макроекономічний та ринок платіжних карток, тому моделі будуватимуться окремо для кожної групи показників.

Рівняння будуть виглядати наступним чином(3.2):

$$y = b_0 + bx + e \quad (3.2)$$

де b_0, b – коефіцієнти (параметри) моделі;

e – випадкова величина, похибка.

Підсумки регресійного моделювання для кількості операцій, що були здійснені за допомогою платіжних карток, покажимо у вигляді даних таблиць зображених вище.

Таблиця 2.3 – Результати регресії для змінних роздрібний товарооборот підприємства (x_1), середня заробітна плата (x_2), кількість діючих банків (x_5) та суми операцій, проведених за допомогою платіжних карток (Y_1)

Змінна	Регресійний параметр	t-критерій	P-рівень
x_0	4905,79	12,57	0,05
x_1	-9,7	-19,40	0,03
x_2	10,45	21,13	0,03
x_5	-0,19	-3,9	0,16
$R^2=0,99$			
$F=1141,2$; p-рівень=0,02			

Таблиця 2.4 – Результати кількості платіжних терміналів на 1 млн. населення (x_9), активні платіжні картки (x_{11}) та суми операцій, проведених за допомогою платіжних карток (Y_1)

Змінна	Регресійний параметр	t-критерій	P-рівень
x_0	-3452,80	-3,77	0,06
x_9	0,0005	0,00	0,99
x_{11}	0,98	3,08	0,09
$R^2=0,97$			
$F=35,779$; p-рівень=0,02			

Отримані рівняння зображені так :

$$Y_1 = 4905,79 - 9,7x_1 + 10,45x_2 - 0,19x_5, \quad (3.3)$$

$$Y_2 = -3452,80 + 0,0005x_9 + 0,98x_{11}. \quad (3.4)$$

Проаналізуємо дані результати і зв'язок між ними:

- щойно роздрібний товарооборот господарства зросте на 1 млн. грн. сума операцій, що були проведені за використанням платіжних карток зменшиться на 9,7 млн. грн.;
- зі зростанням середньої заробітної плати на 1 грн. сума операцій, що були проведені за використанням платіжних карток зросте на 10,45 млн. грн.;
- зі зростанням кількості функціонуючих банків на 1 сума операцій, здійснених за використанням платіжних карток знизиться на 0,19 млн. грн.;

– зі зростанням кількості платіжних терміналів на 1 млн. клієнтів на 1 сума операцій, проведених за використанням платіжних карток зросте на 0,0005 млн. грн.;

– зі зростанням показника кількості активних платіжних карток на 1 млн. шт. сума операцій, зроблених за використанням платіжних карток зросте на 0,98 млн. грн.

Розглянемо висновки регресійного моделювання для незалежних змінних із залежною змінною кількість операцій, зроблених за використанням платіжних карток (табл. 3.5, 3.6).

Таблиця 2.5 – Результати регресії для змінних роздрібний товарооборот господарства (x1), середня заробітна плата (x2), число функціонуючих банків (x5) та кількості маніпуляцій, зроблених за використанням платіжних карток (Y2)

Змінна	Регресійний параметр	t-критерій	P-рівень
x0	8705,61	5,50	0,11
x1	-9,12	-8,77	0,07
x2	9,96	9,68	0,07
x5	-0,11	-1,03	0,49
R ² =0,99			
F=263,18; p-рівень=0,04			

Таблиця 2.6 – Результати регресії для змінних POS-термінали (x6), банкомати (x8), діючі банківські картки (x11) та кількості маніпуляцій, зроблених з використанням платіжних карток (Y2)

Змінна	Регресійний параметр	t-критерій	P-рівень
x0	-2465,30	-4,09	0,15
x6	-0,16	-3,06	0,20
x8	-0,13	-6,47	0,10
x11	1,13	22,34	0,03
R ² =0,99			
F=1323,8; p-рівень=0,02			

Отримані результати зображені наступним чином .

$$Y_1 = 8705,61 - 9,12x_1 + 9,96x_2 - 0,11x_5, \quad (3.5)$$

$$Y_2 = -2465,30 - 0,16x_6 - 0,13x_8 + 1,13x_{11}. \quad (3.6)$$

Проаналізуємо одержані висновки та характер взаємодії між ними:

- зі зростанням роздрібного товарообігу господарства на 1 млн. грн. кількість маніпуляцій, зроблених з використанням платіжних карток знизиться на 9,11 млн. шт.;
- із зростанням рівня заробітної плати на 1 грн. кількість дій, зроблених з використанням платіжних карток зросте на 9,95 млн. шт.;
- зі зростанням функціонуючих банків на 1 кількість маніпуляцій, зроблених з використанням платіжних карток знизиться на 0,10 млн. шт.;
- зі зростанням кількості торговельних POS-терміналів на 1 млн. шт. кількість операцій, зроблених за використанням платіжних карток, знизиться на 0,16 млн. шт.;
- зі зростанням встановлення банкоматів на 1 млн. шт. кількість маніпуляцій, зроблених за допомогою банківських карток, знизиться на 0,12 млн. шт.;
- зі зростанням кількості діючих платіжних карток на 1 млн. шт. об'єм операцій, зроблених за використанням платіжних карток, зросте на 1,12 млн. шт.

Отже, представлені дані обох моделей залишаються статистично вагомими, коефіцієнти детермінації більший за 0,9, що вказує на достовірність отриманих розрахунків.

Тож, через застосування кореляційно-регресійного аналізу було показано економетричні моделі, за допомогою яких ми виділили найбільш релевантні змінні й упорядочили функціональні зв'язки між ними. Загалом у розрахунку ми взяли 13 незалежних і 2 залежні змінні. Невелика кількість незалежних змінних вказує на розвиток країни на макроекономічному рівні, а інша частка окреслює ступінь розвитку ринку платіжних карток. Під залежними змінними варто розуміти суми операцій, що були зроблені з використання банківських карток та кількість функцій, зроблених з використанням платіжних карток. Наявні результати показаних рівнянь

вказують про те, що збільшення обох залежних змінних не пов'язано з роздрібним товарооборотом господарств, кількості активних банків, кількості встановлених POS-терміналів та банкоматів.

ВИСНОВКИ

Платіжна картка – це унікальний ідентифікований засіб, випущений банківською установою та представлений у вигляді пластикової картки, яка має інформацію про власника картки, й представляє йому нагоду робити розрахунок безготівковим способом за товари чи послуги, знімати готівку чи переказувати грошові кошти. Важливим чинником у розвитку банківської діяльності полягає впровадження високоінформаційних карткових технологій, що у майбутньому стане фундаментом ринку банківських послуг та буде покращувати фінансову стійкість банківської системи загалом.

Карткові розрахунки переважають у використанні всіма учасниками ринку платіжних карток, тож для банківської системи - знижується доля готівки в основній грошовій масі; щодо бізнес сфери – зростає товарооборот через підключення все більше клієнтів, зростає рівень безпеки господарств та установ й їх рейтинг через використання унікальних впроваджених технологій; щодо банку-емітента – то він отримує новий вид доходу за рахунок зборів та збільшується кількість залучених ресурсів; щодо держателя картки – зменшується ризик втрати коштів, з'являється можливість відразу оплачувати покупку, у розгляді проблеми повної втрати коштів, можливість отримати з картки потрібну суму грошових коштів.

Проаналізувавши етапи розвитку ринку платіжних карток можна дійти висновку, що він активно розвивається у розгляді 2018-2022 років, тож збільшується кількість та сума безготівкових операцій з допомогою платіжних карток. Також зростає загальна кількість випущених платіжних карток. Набуває широкого розповсюдження безконтактний вид оплати, що в свою чергу веде до зростання кількості цього виду карток. Пандемія, що трапилась 2020 року призвела до наростання темпів зміни в платіжних уподобаннях клієнтів у сторону безготівкових розрахунків, також в Інтернеті, логічний той факт, що попит зростає за рахунок використання безготівкових платежів та послуги електронної комерції.

Через аналіз кореляційно-регресійної моделі нами показано економетричні моделі, за допомогою яких можна виокремити

найрелевантніші змінні й упорядочити можливі зв'язки між ними. Загалом в дослідженні прийняло участь 13 незалежних та 2 залежні змінні. Доля незалежних змінних охарактеризовує макроекономічну прогресію країни, інша у свою чергу показує рівень розвитку ринку платіжних карток. Залежні змінні представлені як сума операцій, зроблених за використанням платіжних карток та кількість операцій, зроблених за використанням платіжних карток. Одержані результати регресійних рівнянь показують те, що зростання обох залежних змінних функціонує в не залежності від роздрібного товарообороту підприємств, кількості активних банків, кількості встановлених POS-терміналів та банкоматів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграмчук Л. А. Перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 22. 2018. С. 739 – 742.
2. Азізова К. М. Загальна характеристика банківських операцій з платіжними картками. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Гроші, фінанси і кредит. Випуск 5 (05). 2016. С. 254-257.
3. Аналіз банківської діяльності: підручник. За ред. А.М. Герасимовича. Київ: КНЕУ, 2004. – 479 с.
4. Батракова Т. І. Сучасний стан готівкового обігу та проблеми безготівкових розрахунків в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 2. С. 5-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_2_4
5. Бережна Л. В. Моделювання регіональної складової розрахунків платіжними картками в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 4. С. 209-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2015_4_49
6. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Київ: Ника-Центр, 1998. 480 с.
7. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Москва: Книжный мир, 2009. 860 с.
8. Бублик Є. О. Ринок платіжних карток в Україні: перспективи та обмеження розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 3. С. 51-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2016_3_6
9. Галіцейська Ю. Особливості прояву карткового ризику в сфері банківської діяльності: міжнародні аспекти та вітчизняні реалії. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 118–122.
10. Горох О. В. Проблеми розвитку банківської системи в Україні та шляхи їх подолання. *Вісник ХНАУ*. Серія : Економічні науки. 2014. № 7. С. 231-237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnu_ekon_2014_7_32

11. Гребінчук О. Банківські картки: платіжний засіб сучасності. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10(3). С. 31-34. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2012_10\(3\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2012_10(3)__8)
12. Гриліцька А. В. Особливості обліку та контролю готівкових і безготівкових розрахунків: теоретичний аспект. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1. С. 245-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sxeebu_2020_1_38
13. Гудзь Ю. Ф. Сучасні кризові явища в банківській системі України та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 17(1). С. 81-86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17\(1\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17(1)__20)
14. Гура О. Л. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_28
15. Демчук Н. І. Сучасний стан банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 3. С. 95-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2015_3_24
16. Євдокімова М. О. Ринок платіжних карток в Україні, його розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 15(1). С. 106-110. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_15\(1\)__25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_15(1)__25)
17. Єлезаров О. П. Сутність та розвиток безготівкових розрахунків в Україні. *Право та державне управління*. 2014. № 4. С. 35-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2014_4_10
18. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
19. Золотогоров В.Г. Экономика: Энциклопедический словарь. Москва.: Интерпрессервис; Книжный дом, 2003. 720 с.

20. Іщук Г. П. Забезпечення безпеки даних карткових платіжних систем при проведенні платіжних операцій. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2014. № 2. С. 106-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzundiz_2014_2_20

21. Кажан В. А. Операції з платіжними картками в Україні: сучасні тенденції і проблеми. *Наукові праці НДФІ*. 2006. Вип. 3. С. 102-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2006_3_13

22. Карпенко В. В. Потенційні можливості розвитку банківської системи України в аспекті удосконалення системи електронного адміністрування з податку на додану вартість. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2017. № 2. С. 179-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2017_2_21

23. Катюха К. О., Аналіз стану та розвиток ринку платіжних карток. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2012. № 2(18). С.34–42.

24. Колодізев О.М. Гроші і кредит: підручник. Київ: Знання, 2010. 615 с.

25. Колодізев О. М. Шахрайство із платіжними картками: сучасний стан і заходи протидії. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 315-321. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2019_3_45

26. Коць О. О., Гоменюк В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 671–678.

27. Кравець В.М. Платіжні картки в Україні. Київ: Факт, 1999. 32 с.

28. Коробова Г.Г. Банковское дело: ученик. Москва: Экономистъ, 2006. 766 с.

29. Легкоступ І. І. Ринок платіжних карток: стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2019. Вип. 809. С. 63-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_ec_2019_809_11

30. Мороз А.М. Банківські операції: підручник. За ред. А.М. Мороза. Київ: КНЕУ, 2004. 476 с.
31. Морозова Г. С. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми і перспективи використання. *Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України "Кримський агротехнологічний університет"*. Економічні науки. 2013. Вип. 158. С. 187-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrkaue_2013_158_26
32. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 422 с.
33. Невідома Л. О. Оцінка діяльності банку на ринку платіжних карток. *Харківський національний університет будівництва та архітектури*. 2017. № 5 (45). С. 680-684.
34. Некрасенко Л. А. Перспективи розвитку систем електронних грошей. *Економіка і регіон*. 2009. № 1(20). С.167-170.
35. Новіченко А. В. Щодо визначення сутності поняття "платіжна картка". *Управління розвитком*. 2013. № 19. С. 133-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_19_47
36. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
37. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
38. Офіційний сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua/ua>.
39. Офіційний Інтернет-сайт представництва VISA в Україні, 2014. URL: <http://visa.com.ua/ua/uk.ua/merchants/acceptingvisa/identifyingcards.sht>
40. Петрук О.М. Банківська справа: навч. посібник. Київ: Кондор, 2004. 461 с.
41. Пиріг С.О. Платіжні системи: навч. пос.. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.

42. Пиріг С. О. Безготівкові розрахунки: показник економічного зростання країни. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 151-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_1_25

43. Побережнюк І. П. Безготівкові розрахунки в діяльності підприємств України. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2016. № 2. С. 27-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkib_2016_2_22

44. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 14.04.2021 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

45. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів: Положення НБУ від 05.11.2014 р. № 705. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14#Text>

46. Про Національний банк України: Закон України від 23.05.2020 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

47. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 03.07.2020 р. № 2346-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2346-14>.

48. Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури: Положення НБУ від 04.02.2014 р. №43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-14#Text>

49. Руденко З. М. Сучасний стан та перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2017. Вип. 13(1). С. 16-24. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2017_13\(1\)__4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2017_13(1)__4)

50. Савченко А. Система електронних платежів нового покоління. *Вісник НБУ*. 2007. № 2. С. 2-5.

51. Симов'ян С. В. Банківські платіжні картки як засіб попередження і протидії легалізації (відмиванню) прибутків, отриманих злочинним шляхом. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_22_67

52. Сьоміна Н. А. Банківська платіжна картка як знаряддя шахрайських дій: поняття та основні способи. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2016. Вип. 40. С. 149-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2016_40_18

53. Чайковська В. П. Ринок банківських платіжних карток в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 3(4). С. 111-116. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3\(4\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3(4)_27)

54. Черномор В. О. Сутність, структура і основні бізнес-процеси в карткових платіжних системах. *Економічний простір*. 2016. № 108. С. 164-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_108_18

55. Циганов С. А. Розвиток інноваційної інфраструктури глобального ринку платіжних послуг. *Фінанси України*. 2016. № 2. С. 99-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_2_8

56. Шевчук О.А. Безготівкові розрахунки за допомогою пластикових карток: національна та зарубіжна статистика, особливості здійснення та обліку. *Статистика України*. 2000. № 3. С. 29–33.

57. Юровский Б. Энциклопедия бухгалтера и экономиста. Платежные карточки. Харків : Видавничий центр. 2002. 115 с.

ДОДАТОК А

ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «ПЛАТІЖНА КАРТКА»

Таблиця А.1 – Визначення сутності поняття «платіжна картка»

Автор	Визначення
Як пластикова картка	
Пиріг С. О. [41]	персоніфікована пластикова картка з магнітною смугою або чіп-модулем, яка є ключем доступу до управління банківським рахунком і дає її власнику можливість безготівкової оплати товарів або послуг в різних торгових і сервісних підприємствах, що приймають картки до оплати, одержувати готівку у відділеннях банків і в банкоматах, а також користуватися іншими додатковими послугами та певними перевагами.
Кравець В. М., Савченко А. С. [27]	ідентифікаційна пластикова картка, емітована Банком, що дає змогу Держателю одержувати готівкові кошти, розраховуватися за товари і послуги в межах витратного ліміту картки.
Як інструмент	
Мороз А. М. [30]	персоніфікований платіжний інструмент, що дає клієнту можливість здійснення безготівкових платежів за куплені товари чи надані послуги і за необхідності отримувати чи поповнювати готівковими коштами поточний картковий рахунок.
Колодізев О. М. [19]	персоніфікований платіжний інструмент, що дає особі, яка користується картою, можливість безготівкової оплати товарів і послуг, а також одержання наявних коштів у відділеннях (філіях) банків і банківських автоматах.
Як документ	
Бланк І. А. [1]	іменний фінансовий документ у формі пластикової магнітної картки, виданий комерційним банком (або іншою фінансово-кредитною установою) для здійснення розрахунків у безготівковій формі за придбані товари та надані послуги.
Борисов А. Б. [7]	документ у формі пластикової картки, яка дає змогу здійснювати безготівкові покупки за допомогою електронних платіжних терміналів.
Мочерний С. В. [32]	документ на носії електронної інформації у вигляді пластикової картки, що випускається кредитно-фінансовими установами; дає можливість його пред'явнику отримувати без оплати у готівковій формі товари та послуги, зокрема отримання через банківські установи готівки, та підтверджує особам, які надають ці товари та послуги, що оплата їх вартості буде здійснена з рахунків у банківських установах.

Продовження таблиці А.1

Автор	Визначення
Як засіб	
Герасимович А. М., Алексєєнко М. Д. [1]	спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ, пунктах обміну іноземної валюти уповноважених банків та через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором.
Шевчук О. А. [56]	стандартизований пластиковий ідентифікаційний засіб, за допомогою якого клієнту дається змога здійснювати операції сплати за товари, послуги та отримувати готівкові кошти
Петрук О. М. [40]	пластиковий ідентифікаційний засіб (з магнітною смугою), на який занесені дані щодо її держателя і його рахунку, а саме унікальний номер; термін дії; ім'я та прізвище держателя; зразок підпису держателя
Загородній А. Г. [17]	розпізнавальний засіб у вигляді пластикової чи іншої картки, що містить визначені платіжною організацією обов'язкові реквізити, за допомогою яких можна ідентифікувати платіжну систему та емітента платіжної картки; його використовують для переказу з рахунку платника чи відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів та послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ, пунктах обміну валюти уповноважених банків та через банківські установи.
Золотогоров В. Г. [19]	засіб здійснення фізичними та юридичними особами безготівкових платежів за товари та послуги, виконання вкладних операцій, отримання готівкових грошей
Коробова Г. Г. [28]	одна з різновидів фінансових карток, яка є персоніфікованим платіжним засобом, який призначений для оплати товарів, послуг та отримання готівкових грошових засобів у банках та банківських автоматах.

Таблиця А.2 – Класифікація пластикових карток з точки зору різних авторів

Класифікаційні ознаки	Автори					
	Загородній А. Г. [17]	Савченко А. [50]	Юровський Б. [57]	Некрасенко Л. А. [34]	Бланк І. А. [6]	Коробова Г. Г. [28]
За цільовим призначенням	+	+	+	+	+	+
За механізмом розрахунків	+	+	+			+
За функціональним призначенням	+	+	+			
За статусом використання	+	+	+			+
За сферою користування	+	+	+	+		
За способом запису інформації на картку	+	+	+	+	+	+

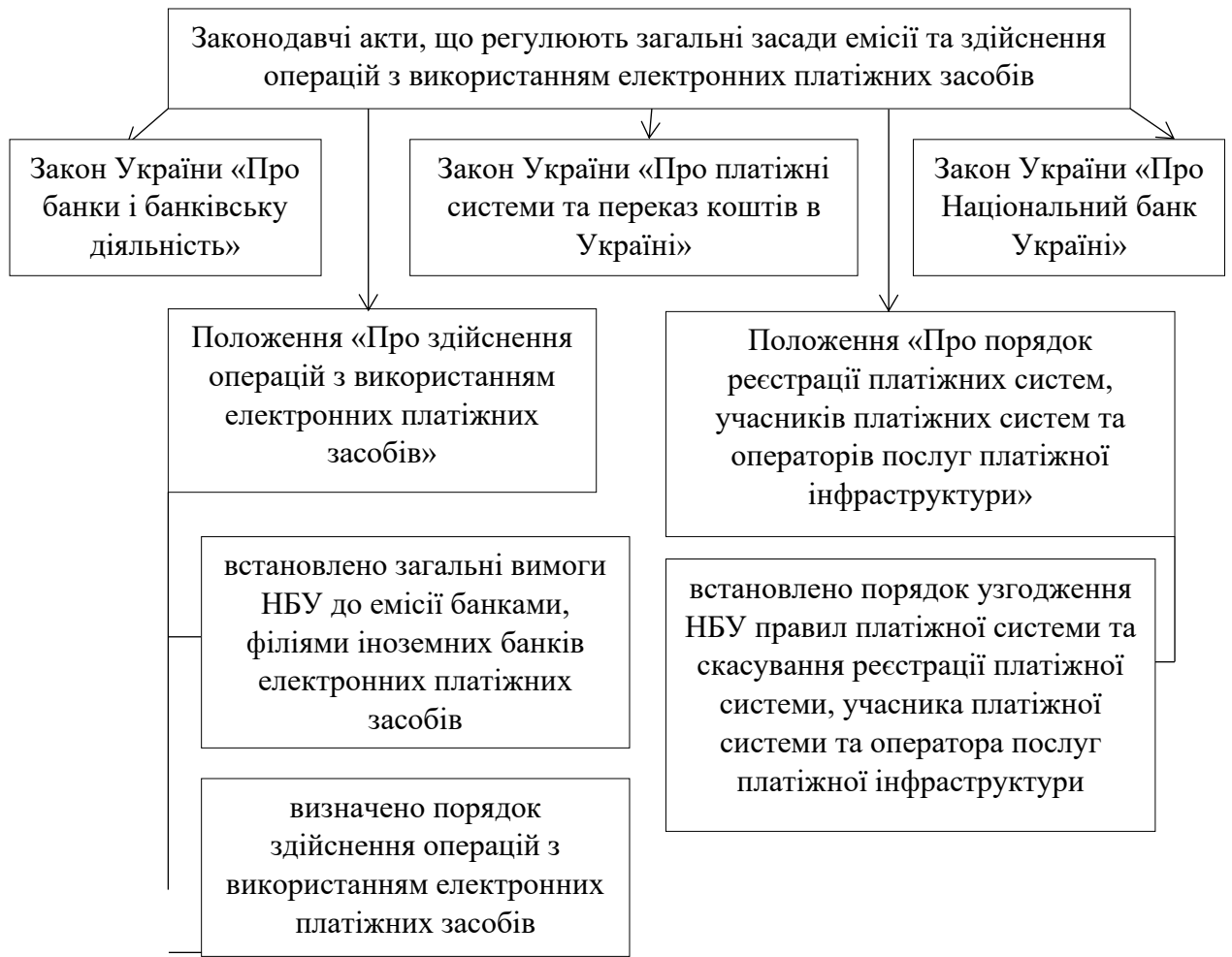

Рисунок А.1 – Законодавчі акти, що регулюють загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів

ДОДАТОК Б
ПРОГНОЗУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ
КАРТОК В УКРАЇНІ

Таблиця Б.1 – Аналітичне вирівнювання динамічних рядів обсягу активних платіжних карток в Україні, млн. шт.

Рік	Фактичний обсяг активних платіжних карток	Номер року	Розрахункові величини		Вирівняні значення	Відхилення фактичних даних від вирівняних	$(Y-Y^*)^2$
n	y	t	t^2	$t*y$	$Y^*=a+b*t$	$Y-Y^*$	
2016	32,4	-2	4	-64,8	32,7	-0,3	0,09
2017	34,9	-1	1	-34,9	35,03	-0,13	0,0169
2018	36,9	0	0	0	37,36	-0,46	0,2116
2019	42,2	1	1	42,2	39,69	2,51	6,3001
2020	40,4	2	4	80,8	42,02	-1,62	2,6244
Разом	186,8	0	10	23,3	186,8	0	9,243